

ARBEJDS-
HÆFTE

Udvikling af motiverende og varieret undervisning

Analyser
Redskaber
Udvikling

Baggrund

I dette hæfte finder I en trin-for-trin guide til arbejdet med aktionslæring som metode til at styrke elevernes motivation gennem variation i undervisningen. Hæftet er én blandt flere udgivelser fra projektet *Styrket elevmotivation på mellemtrinnet*, som er gennemført af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i samarbejde med lærerteams på syv skoler på opdrag fra Fremfærd Børn (DLF, KL og BUPL). De deltagende lærerteams har arbejdet med aktionslæring for at udvikle varierede undervisningsformer, der kan fremme elevernes motivation. Inspirationskataloget *Motivation og variation på mellemtrinnet* giver indblik i de aktioner, lærerne konkret arbejdede med, og de erfaringer, de gjorde sig.

Find det på eva.dk og vpt.dk.

Udvikling af motiverende og varieret undervisning
Arbejdshæfte

© 2025 Danmarks Evalueringsinstitut
Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Danmarks Evalueringsinstitut
T +45 35 55 01 01
eva@eva.dk
www.eva.dk

ISBN [www: 978-87-7182-836-8](http://www.978-87-7182-836-8)
ISBN tryk: 978-87-7182-837-5

Layout: Essensen

Kom godt i gang med aktionslæring

Aktionslæring er en metode til udvikling af praksis i praksis. Formålet er at blive klogere på egen undervisning på en systematisk og overskuelig måde – sammen med sit team. Gennem aktionslæring hjælper lærere hinanden med at få billeder på, hvordan god og motiverende undervisning kan se ud, og hvad man med fordel kan ændre. Aktionslæring kan være en anledning til, at I bliver opmærksomme på de pædagogiske og didaktiske virkemidler, I gør brug af. Og en anledning til at afprøve nye større eller mindre greb i undervisningen.

Et aktionslæringsforløb indebærer observation af hinandens undervisning, og selvom det er undervisningen og ikke personen, der er genstand for observation, kan det være en stor mundfuld at invitere observatører ind.

For at sikre en god oplevelse er det vigtigt at arbejde ud fra et sæt fælles spilleregler, som I kan diskutere og konkretisere på forhånd.

Det kan fx være:

- Vi observerer med respekt og tænker på, hvordan vi selv ønsker at blive observeret af vores kolleger.
- Vi ser efter dét, vi har aftalt.

Det er vigtigt at skabe rammerne for aktionslæringsforløb, så der er tid til observationer og samtaler. I kan fx overveje, om der er mulighed for at flytte rundt på skemaet, hvis der opstår behov, og sikre, at I kan observere undervisning hos hinanden og finde tid til de didaktiske samtaler.

Et aktionslæringsforløb er kendetegnet ved fem faser, som lærerteamet arbejder sig igennem sammen. Det er vigtigt at give hver fase opmærksomhed, da de enkelte faser bygger videre på hinanden:

FASE 1: Formulering af en problemstilling

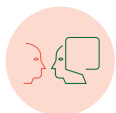
FASE 2: Valg af aktion

FASE 3: Gennemførelse og observation af aktioner

FASE 4: Didaktisk samtale. Ny praksisrunde – ny aktion

FASE 5: Bearbejdning af erfaringer

Formulér jeres problemstilling

Problemstillingen formuleres som et spørgsmål eller fokusområde, der skal undersøges. Problemstillingen udspringer af praksis, dvs. den tager afsæt i iagttagel-

ser, udfordringer eller problemer, I støder på, når I underviser.

Sådan gør I

- Afsæt 60 minutter til mødet, hvor I både arbejder med problemstilling og aktion (fase 1 og 2).
- Vælg en ordstyrer og referent, som tager noter undervejs.

1. Individuel hurtigskrivning

Brug fem minutter på hver især at overveje: Hvilke problemstillinger fra min egen undervisningspraksis kunne jeg tænke mig at arbejde med?

2. Fælles drøftelse

Tag en kort runde, hvor I præsenterer de problemstillinger, I har noteret. Vælg en-to problemstillinger, som I vil undersøge nærmere.

3. Konkretiser de(n) udvalgte problemstilling(er)

Overvej:

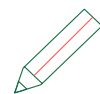
- I hvilke situationer kommer problemstillingen til udtryk i praksis? Hvordan ser det ud?
 - Hvad betyder den for undervisningen? Hvorfor er det vigtigt at arbejde med?
 - Giver problemstillingen mulighed for at iværksætte konkrete aktioner?
- Hvis nej: Overvej, hvordan den kan give anledning til undersøgelser.

4. Beslutning: Vælg den problemstilling, der giver mest energi og mening at arbejde videre med.

Eksempel på en problemstilling fra klasseteamet i en 6. klasse:

Hvordan kan vi skabe en undervisning, hvor alle elever melder sig ind på en opgave og er engagerede i opgaveløsningen fra start til slut?

Problemstilling:

Vælg en aktion

En aktion er en prøvehandling eller et eksperiment, hvor I prøver noget nyt af i undervisningen og systematisk iagttager, hvad der sker. Aktionen er altså jeres afsæt for en undersøgende proces, der knytter sig til

problemstillingen. Det er en præmis for aktionslæring, at aktionen bygger på erfaringsbaserede antagelser, samtidig med, at man ikke på forhånd kan vide, hvad der vil ske, når aktionen omsættes i praksis.

Sådan gør I

Valg af aktion kan gennemføres i umiddelbar forlængelse af problemstilling.

1. Valg af aktion

Til sammen står I med en bred erfaring og et stort handlerepertoire. Når I sammen udvælger en aktion, er det en anledning til at drøfte erfaringer og hypoteser om, hvilken virkning forskellige handlinger kan have. Tag jer god tid til at overveje:

- Hvilken aktion antager I vil have en positiv virkning på problemstillingen?
- Hvilke konkrete greb vil I arbejde med i undervisningen?
- Hvad kigger vi efter for at se, om aktionen virker?

Eksempel på aktioner:

- **En kort introduktion**, som betyder at eleverne hurtigt kommer på banen.
Brug kun få minutter, inden eleverne går i gang.
- **Elevsamarbejde**: Sammensætte grupper, så alle elever får mulighed for at bidrage.

Aktion:

Eksempler på, hvad lærerne kigger efter, når de observerer:

- Hvordan fungerer opstart og introduktion?
Ved eleverne, hvad de skal, og kan de gå i gang med den faglige opgaveløsning?
- Hvordan samarbejder eleverne i grupper?
Bidrager alle elever fagligt?

1. Valg af aktion (forsat)

Hvad kigger vi efter?

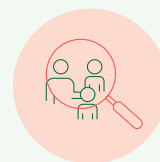
2. Plan for afprøvningen:

Som afslutning på mødet lægges en konkret plan for afprøvning af aktionen:

- Hvem afprøver aktionen i sin undervisning?
- I hvilke(t) fag (og del af hvilket forløb) afprøves aktionen?
- Hvornår gennemføres afprøvningen?
- Hvem observerer?

Plan for afprøvningen

Gennemfør og observer aktionen

At observere undervisning og iagttage en aktion blive gennemført kan forekomme at være en enkel opgave. Men i praksis kan det vise sig at kræve en række overvejelser om, hvad man konkret vil observere og hvordan.

Opmærksomhedspunkter:

- At observationen har et afgrænset fokus på aktionen og dens virkning (og ikke alt, hvad der sker i klassen)
- At observationsnoter i sig selv er beskrivende – mens fortolkninger og konklusioner noteres separat.

Sådan gør I

1. Forbered observationsskema

Print observationsskemaet på næste side, eller tegn det ind i dit noteshæfte. Dermed har I de aftalte fokusområder ved hånden, mens I observerer. De to kolonner hjælper med at adskille beskrivelser af undervisningen fra egne fortolkninger.

2. Observatørens placering

Aftal, hvor observatøren placerer sig. Det kan give mening at skifte placering undervejs for at få øje på forskellige elever eller skifte i takt med skift i undervisningen.

3. Tag noter

Registrér og notér interaktionen i undervisningen, herunder fx:

- Lærers instruktion
- Dialogen mellem elev og lærer
- Samspil mellem elever i gruppearbejde
- Hvordan eleverne deltager: fx markerer, samtaler, går i gang med en opgave

Eksempler på beskrivelse:

Tid	Beskrivelse af undervisningssituationen	Egne refleksioner
10:00	I klassen står 22 små kolde snemænd på bakker på et bord. Eleverne begynder at komme ind fra frikvarter. Nogle råber højt: "Snemænd!", da de får øje på snemændene i bakkerne.	Eleverne begejstres ved genkendelse af snemændene.
10:05	Snemand Frost og Frøken Tø læses højt i klassen. Eleverne skiftes til at læse en linje op.	Elever involveres i oplæsningen.

OBSERVATIONSARK

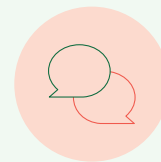
Underviser:

Observatør:

Aktion:

Hvad kigger vi efter?

Tid	Beskrivelse af undervisningssituationen	Egne refleksioner

Den didaktiske samtale

Den didaktiske samtale er en struktureret samtale, hvor deltagerne i fællesskab sætter ord på og analyserer praksis. Afsættet for samtalen er den aftalte problemstilling og aktion samt udvalgte og relevante undervis-

ningssituationer fra observationerne. Samtalen gennemføres efter observation af undervisningen – gerne samme dag.

Sådan gør I

Afsæt minimum én time, og vælg en ordstyrer og følg nedenstående dagsorden:

1. Underviserens perspektiver

Ordstyreren gennemfører et interview med den lærer, som har afprøvet aktionen, og hvis undervisning er blevet observeret. Resten af teamet lytter. Brug 10-15 minutter på dette.

Spørg fx:

- Gik aktionen som forventet?
- Hvilke iagttagelser gjorde du dig af undervisningen?
- Hvordan vurderer du virkningen af aktionen?

2. Teamets input

Efter interviewet åbnes der for resten af lærerteamets input og overvejelser.

- Hvad lagde I mærke til, da I observerede?
- Var der noget, som overraskede, noget, I undrede jer over, eller som var særligt tankevækkende?

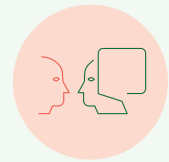
Hvert teammedlem fortæller kort, hvad vedkommende hæftede sig ved i observationerne. Brug ca. 15-20 minutter på dette.

3. Fælles drøftelse

Efter runden bruger teamet 15-20 minutter på i fællesskab at drøfte nedenstående spørgsmål:

- Hvilke refleksioner giver vores iagttagelser anledning til?
- Hvad skal vi holde fast i, og hvilke nye handlinger (eller aktioner) skal vi sætte i værk?

Hvis I vil sætte nye handlinger eller aktioner i værk, kan I gentage fase 2-4. Ellers gå til fase 5.

Bearbejdning af erfaringer

Som afrunding på aktionslæringsforløbet bearbejdes erfaringerne. Formålet er dels at drage konklusioner af arbejdet som led i en vidensbaseret praksis, dels at vidensdele med kolleger på skolen, som kan få gavn af

den viden, der er opbygget i forløbet. Denne afrunding kan foretages af teamet alene, sammen med lærere fra årgangen eller på et møde med en leder.

Sådan gør I

Afsæt minimum 30 minutter til mødet, vælg en ordstyrer og følg nedenstående dagsorden:

1. Teamet præsenterer:

- a. Den problemstilling og de aktioner, som de har arbejdet med.
- b. Central læring fra forløbet, herunder:
 - Hvilken betydning har aktionslæringsforløbet haft for elevernes motivation for undervisningen?
 - Hvilke greb fra undervisningen vil teamet arbejde videre med?
 - Er der noget, teamet vil gøre anderledes?
- c. Pointer i forhold til aktionslæringsmetoden, herunder:
 - Hvordan vurderer I aktionslæring som tilgang til at udvikle undervisningspraksis?
- d. Hvordan erfaringerne fra forløbet kan bruges i teamets eller skolens fremtidige arbejde.

2. Øvrige deltagere byder ind med refleksioner

Hvad har I især hæftet jer ved i teamets fortællinger, herunder:

- Hvad tager I med jer fra forløbet?
- Hvilken betydning kan det få fremadrettet på skolen?

Læs mere om aktionslæring her

Bayer, M., Plauborg, H., & Andersen, J. V. (2007). *Aktionslæring. Læring i og af praksis*. København: Hans Reitzels Forlag.

Dyk ned i motivation med de øvrige materialer fra projektet

EVA har formidlet viden og erfaring fra projektet i forskellige formater. Det samlede materiale kan findes på eva.dk og på vpt.dk og består af:

Podcast: Hør lærere, elever og aktionslæringsvejledere tale om erfaringer med forløbene.

Inspirationskatalog: Dyk ned i forløb, hvor lærere udvikler varieret og motiverende undervisning.

Vidensgrundlag: Få indblik i viden fra litteraturen om varieret og motiverende undervisning.

PowerPoint-præsentation: Bring udvalgte pointer fra projektet med på et teammøde, og bliv inspireret til at udvikle jeres undervisning.

Danmarks
evaluerings
institut

EVA
+45 35 55 01 01
eva@eva.dk
eva.dk